

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

קדושים

(חלק בז שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת קדושים, ביח אייר, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2026

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

קדושים

מכשול" זאָגט רש"י אַז "עור" מיינט (ניט כפשוטו – איינער וואָס קען ניט זען, נאָר) אַ "סומא בדבר".⁴ קומט אויס לויט פרש"י, אַז סומא איז ניט "דומיא דרש"י.

אויך: דער ביאור הנ"ל איז בלויז אַ טעם פאַרוואָס מ'דאַרף מפרש זיין אַז "עור לאו דוקא עור" נאָר – "סומא בדבר"; עס בלייבט אָבער ניט מובן וואָס איז רש"י'ס הכרח אַז "תתן מכשול" מיינט ניט נתינה און ניט מכשול סתם נאָר דוקא אַן אמירה⁵ – און "עצה שאינה הוגנת לו"?

רש"י האָט לכאורה געדאַרפט לערנען (ווי לויט'ן – דרך ההלכה) אַז "ולפני עור גוי" קומט מזהיר זיין מ'זאָל ניט געבן אַ מכשול צו אַ אידן אַ סומא בדבר, אַ דבר עבירה, ווי די דוגמא אין ש"ס: "לא יושיט אדם כוס של יין לנזיר" (וואָס דערביי איז ניט אַן ענין פון אמירה, נאָר אַ פעולת⁷ נתינת מכשול של עבירה⁸)?

4 והיינו שגם את"ל שיש הכרח ש"עור לאו דוקא" – הו"ל לרש"י לכתוב בסגנון "מה עור כו' אף כל סומא בדבר כו'" (וכיו"ב), ולא לפרש שתיבת "עור" פירושה – "סומא בדבר". וראה משכיל לדוד.

5 אבל ראה קרבן אהרן שהובא לקמן הערה 13. ולהעיר משהמ"צ להרמב"ם (מל"ת רצט), ולא זה כולל גם כן מי שיעזור על עבירה כו' . . . ופשוט¹³ דקרא כמו שזכרנו תחלה" (אם ישאלך אדם עצה . . . אל תתן לו עצה שאינה הוגנת).

6 פסחים כב, ב. וש"נ. ועד"ז בעוד כמה מקומות בנוגע לאיסורים אחרים.

7 מש"א"כ בהדוגמא בתו"כ כאן, בת איש פלוני מה היא לכהונה כו"ש שהיא רק עצה שאינה הוגנת לו. וראה לקמן הערה 16.

8 גם את"ל (וראה משכיל לדוד כאן) שע"ד הפשט האיסור דלפני עור גוי הוא רק ב"סומא

א. אויף, ולפני עור לא תתן מכשול"¹⁴ איז רש"י מפרש: "לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו" (און ברענגט דערויף אַ דוגמא, כדלקמן סעיף ג).

דאַרף מען פאַרשטיין: פון וואָנעט נעמט רש"י – בפשוטו של מקרא – צו מוציא זיין די ווערטער מידי פשוטם, און אַנשטאַט זייער פשוט'ן טייטש, אַז מ'טאָר ניט לייגן אַ מכשול פאַר איינעם וואָס קען ניט זען ר"ל¹⁵, איז ער מפרש אַז (א) "עור" מיינט "הסומא בדבר", און (ב) "מכשול" – "עצה שאינה הוגנת לו".

דער מזרחי לערנט אַז דאָס קומט בהמשך צום פריערדיקן פירוש רש"י אויף די ווערטער "לא תקלל חרש" – "אין לי אלא חרש מנין לרבות כל אדם כו' א"כ למה נאמר חרש מה חרש כו' אף כל כו'", וויבאַלד די צוויי דינים שטייען אין פסוק בהמשך אחד, דאַרף מען זאָגן, אַז "עור דומיא דחרש, מה חרש לאו דוקא חרש אף עור לאו דוקא עור".

אַבער דער פירוש איז קשה (ווי מפרשים פרעגט): ביי "לא תקלל חרש" איז רש"י ניט מוציא דעם וואָרט "חרש" מפשוטו – ער זאָגט נאָר אַז מען לערנט אָפּ פון "חרש" אַז "מה חרש כו' אף כל כו'"; מש"א"כ ביי "ולפני עור לא תתן

1) פרשתנו יט, יד.

2) כפי' הראב"ע ורמב"ן (בסופו) כאן. וראה תרגומים עה"פ. זהו פרשתנו (פה, א). ועוד.

3) קרבן אהרן לתו"כ עה"פ (הובא גם בצידה לדרך לפרש"י כאן) – וראה שם עוד קושיות על פירוש הרא"ם. ובס' שמע שלמה (הובא בנימוקי שמואל ומלאכת הקודש על פרש"י כאן) הקשה על הקרבן אהרן. וראה בספרים הנ"ל. משכיל לדוד כאן. ואכ"מ.

אויפן פטוקי¹², „והדרת פני זקן” – „לא ישב במקומו כו' יכול יעצים עיניו כו' לכך נאמר ויראת מאלקיך כו'”].

פון דעם וואָס רש"י טיילט דאָס אָפּ אין אַ באַזונדער דיבור המתחיל איז משמע, אַז דער פירוש „לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו” איז אַן ענין בפ"ע און דער הכרח אויף עם איז פון די ווערטער („ולפני עור לא תתן מכשול”) גופא¹³.

ג. ווייטער גיט רש"י אַ דוגמא אויף „עצה שאינה הוגנת לו” – „אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו”.

איז ניט פאַרשטאַנדיק:

א) דער באַדייט פון „עצה שאינה הוגנת לו” איז לכאורה אַ גאַנץ איינפאַכער און פאַדערט ניט קיין ביאור – פאַרוואָס דאַרף רש"י געבן דערויף בכלל אַ דוגמא?

ב) און אויב געבן אַ דוגמא אויף „עצה שאינה הוגנת לו” – איז דאָ אַ סך פשוטערע און לייכטערע דוגמאות אויף דעם ענין?¹⁴

ב. דער גור ארי' זאָגט אַז רש"י'ס הוכחה לפירושו זה איז פון דעם סיום הכתוב – „ויראת מאלקיך אני ה'", וואָס דער לשון שטייט (ווי רש"י איז מפרש דאָ על אתר) נאָר אויף אַ „דבר המסור ללבו של אדם”; און היות אַז אַוועקלייגן אַ „מכשול” (כפשוטו) פאַר אַן „עור” (כפשוטו) איז ניט קיין „דבר המסור ללב”, נאָר אַ פעולה אין וועלכע מ'דערקענט זיין כוונה, דעריבער לערנט רש"י אַז דאָ רעדט זיך וועגן געבן אַן „עצה שאינה הוגנת לו”, וואו מען קען ניט וויסן צי „דעתו” של זה לטובה או לרעה ויכול להשטמ ולומר לטובה נתכוונתי”.

אַבער עם איז שווער צו זאָגן אַז דאָס איז דער יסוד (און הכרח) אויף פרש"י – ווייל¹¹ דאָן וואָלט רש"י דעם פירוש פון „ויראת מאלקיך” געדאַרפט זאָגן (ניט אין אַ באַזונדער דיבור המתחיל, נאָר) אין דעם זעלבן דיבור המתחיל בהמשך אחד: „לכך נאמר ויראת מאלקיך כו'”, וע"ד דער לשון אין תורת כהנים דאָ „שמה תאמר עצה טובה . . . והרי הדבר מסור ללב כו'” [און ע"ד ווי מען געפינט אין פרש"י גופא ווייטער אין דער סדרה

(12) יט, לב. – ויתירה מזו: רש"י אינו מעתיק התיבות „ויראת מאלקיך” בהד"ה ואפילו אינו מרמז ב„גונו!” ועד"ז הוא בפרש"י בהר כה, יז (וראה לקמן הערה 37), שם, מג.

(13) בקרבן אהרן שם מפרש נדלמד מהלשון „לא תתן מכשול” – כי „המשים מכשול . . . לא יקרא נותן כי מה נותן לו או למי נותן ולא יקרא . . . אלא משים . . . לזה הוכרחו חז"ל לדרשו בדבר ששייך בו נתינה . . . והוא בעצה שנותן לו כו'” (וראה מנ"ח מצוה רלב אות ד בסופו).

ובביאור הר"פ פערלא שם (נד, ג) הקשה עליו ד„אשכחן בקרא בכמה דוכתי לשון נתינה במקום ידוע אע"פ שאינו נותן לשום אדם כו'”. ע"ש באורך. וראה מלבי"ם כאן. ואכ"מ.

(14) ולהעיר שגם בחינוך שם מביא דוגמא זו דוקא. וראה משכיל לדוד כאן.

בדבר) (ולא במי שעוזר את חברו לעבור עבירה בדיעתו) – הרי אפ"ל שאיירי כשהשני אינו יודע שהוא דבר איסור, וכבמדבר לקח טוב עה"פ: והוא כבוד שכר תמרים כו'.

(9) וכן בכלי יקר כאן. קרבן אהרן (ע"ש).

(10) המשך לשון רש"י עה"פ ד"ה ויראת.

(11) נוסף על מה שהקשה בשפ"ח* דאפ"ל ד„הכתוב אמר ויראת מאלקיך היכא דאין רואה” (וע"ד פרש"י לקמן יט, לב – הובא לקמן בפנים). וראה גם ביאור הר"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג ל"ל נה (נד, ב) שהקשה על הגו"א.

(* בשפ"ח שנדפס בחנומשים „מקראות גדולות” נשנט).

מען וואָלט לכאורה געקענט אויף דעם ענטפערן (— עכ"פ בדוחק):

אויפן פסוק (אין פ' ויחי¹⁸) „יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים" איז רש"י מפרש: „כחמור חזק שמשעינים אותו משא כבד . . המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית וכשהוא רוצה לנוח רובץ בין התחומין בתחומי העיירות שמוליד שם פרקמטיא".

פון דעם פאַרשטייט מען (אפילו אַ בן חמש למקרא), אַז בנוגע פרנסה קען מען פון אַ חמור האָבן מער תועלת ווי פון אַ שדה — ווייל ער אַרבעט סיי ביום און סיי בלילה, אָן טרחא יתירה פאַר דעם בעל החמור, ווייל די משאות כבדות טראָגט דער חמור; דאַקעגן ביי אַ שדה, איז די אַרבעט (כרגיל) נאָר ביום און איז פאַרבונדן מיט עמל ויגיעה מצד דעם בעל השדה אין די אַלע סוגי מלאכות פון חרישה, זריעה, קצירה וכו' במשך השנה¹⁹. זאת ועוד, וואָס די עבודה והילוך הפרקמטיא מיטן חמור ברענגט באַלדיקן ריוח, אָדער עכ"פ לאַחר זמן קצר; אָבער ביי אַ שדה קומט עס ערשט נאָך אַ לענגערן משך זמן — נאָדעס ווי ס'קומט דער זמן קצירה, און נאָכמער — לאַחר דעם זמן פון אסיפת התבואה.

קומט לפ"א אויס, אַז די „עצה" פון „מכור שדך וקח לך חמור" איז גאָר, בכללות, „בהווה"²⁰ — אַן עצה הגונה.

הרי גם בדוגמאות הראשונות בתו"כ כתב רק „שיקפחוהו לסטים . . בשביל שישתרב" שבפשטות כוונתו רק להזיק, וא"כ גם בדוגמא זו אפ"ל שרק רוצה להזיק לחבירו.

(18) מט, יד.

(19) ראה משפטים כג, ט"ז (ובפרש"י). ועוד. וראה נח ח, כב ובפרש"י.

(20) ראה פרש"י משפטים (כא, כת, כב, יז, כא, ל) ובכ"מ.

ג) נאָך מער: אין תורת כהנים — דער מקור פון דעם פירוש רש"י — ווערן אַראָפּגעבראַכט דריי דוגמאות אויף „עצה שאינה הוגנת לו": „אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו לסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב (שיכהו שרב ושמ¹⁵), אל תאמר לו מכור את שדך וקח לך חמור ואת עוקף עליו ונוטלה ממנו" [און פאַר דעם ברענגט' אַ דוגמא בשייכות מיט אַ דבר עבירה¹⁶: „בא ואמר לו בת איש פלוני מה היא לכהונה אל תאמר לו כשירה והיא אינה אלא פסולה"] — פון די אַלע דוגמאות הנ"ל ברענגט רש"י דוקא די לעצטע, און ניט איינע פון די ערשטע (און איינפאַכערע) דוגמאות!¹⁴

ד. אין דער דוגמא הנ"ל גופא איז ניט פאַרשטאַנדיק וואָס רש"י בפשוטו של מקרא בריינגט אויך דעם סיום „ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו" — בפשוטו, איז די „עצה שאינה הוגנת לו" באַשטייט אין דעם וואָס פאַר דעם „סומא בדבר" לוינט מער צו האָבן אַ „שדה" ווי אַ „חמור"; ווי קומט אַהער אַ הוספת ענין חדש לגמרי „ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו"¹⁷?

(15) קרבן אהרן לתו"כ. וכן בפי' רבינו הלל שם. (16) וצע"ק שמהמשך לשון התו"כ משמע דזה אינו בכלל „עצה שאינה הוגנת לו" (ולהעיר מ'לשון ספרי (ספרא) „בסהמ"צ הרמב"ם וכן בחינוך שם).

ואולי י"ל כי „מכשול" בלישנא דקרא (כאשר אין פירושו כפשוטו) ובפרט כאן שבא בהמשך להענינים שבפסוקים לפני זה שכולם מדברים באיסורים: לא תגנובו גו' — נופל יותר על „מכשול עון" (יחזקאל מד, יב. ובעוד מקומות) מאשר על „עצה שאינה הוגנת" הגורמת הפסד או הזיק. ולהעיר מב' הפי' בפרש"י בחוקותי כו, לו. ואכ"מ.

(17) בפשטות מוסיף בזה הסיבה שהאדם יתן עצה כזו לחבירו. אבל צ"ע למאי נפק"מ? ועוד:

פון דעם „סומא בדבר“ – עס איז פאָרן „סומא בדבר“ ניט קיין „מכשול“ און אפילו ניט קיין „עצה שאינה הוגנת לו“, נאָר אדרבה: פאָר אים איז דאָך בעסער צו האָבן דעם חמור!

1. וועט דאָס זיין פאָרשטאַנדיק לויטן כלל (אויך אין דרך הפשט), אַז בשעת די תורה חזר'ט איבער אַ דין וואָס מען ווייס שוין פון פריער, דאָרף מען זיך משתדל זיין צו געפינען דערין אַ חידוש דין, און ניט זאָגן אַז דער איבעררזון איז בלויז כדי „להרבות בלאווין“ (וכיו"ב)²³.

[און אין די ערטער וואו רש"י איז מפרש „לעבור עליו בשני לאווין“²⁴ (וכיו"ב) איז עס ווייל ער געפינט ניט דאָרט (בדרך הפשט) אַ חידוש דין].

און ווי מען זעט אין פירוש רש"י אין דעם פסוק גופא: אויף „לא תקלל חרש“ איז רש"י מפרש (כנ"ל): „מנין לרבות כל אדם ת"ל כו' א"כ למה נאמר חרש מה חרש כו" – ולכאורה: רש"י האָט גע-קענט לערנען בפשטות, אַז כאָטש ס'איז דאָ דער איסור „לא תאור“²⁵, וואָס איז כולל „כל אדם“, אויך אַ „חרש“, שטייט אָבער ביי „חרש“ במיוחד „לא תקלל“, כדי צוצוגעבן ביי „חרש“ אַ לאו יתיר.

איז דערפון מובן, אַז אויב ס'איז נאָר מעגלעך דאָרף מען מפרש זיין די

און דערפאָר איז רש"י מסיים „ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו“, אַז דאָ רעדט זיך ווען דער „יועץ“ איז מיט זיין עצה אויסן צו צונעמען די שדה²¹.

ה. אָבער דאָס איז כלל ניט גלאַטיק, ווייל:

א) עס איז מובן ופשט, אַז מאידך האָט „שדה“ אַ יתרון לגבי „חמור“ (כמו: לא שייך בזה מיתה, ובכלל – די אַרבעט מיט אַ חמור איז פאָרבונדן מיט טלטולי הדרך פון בעל החמור וואָס מוז שטענ-דיק אַרומפאָרן ממקום למקום, משא"כ ביי אַ שדה איז ע"ד הרגיל די שדה געפינט זיך בסמיכות לעירו ולביתו; ועוד) – ובפרט אַז דאָ איז די הדגשה „אינה הוגנת לו“: עס איז ניט צוגעפאַסט פאָר אים – קען דאָך זיין אַ ריבוי אופנים אַז פאָר אים איז בעסער צו האָבן אַ שדה

[ע"ד ווי די פריערדיקע דוגמא אין תורת כהנים „צא בהשכמה שיקפחוהו לסטים“ – וואָס סתם „צא בהשכמה“ איז אַן עצה טובה, נאָר אין דעם פאַל איז עס אַ רעה ווייל עס זיינען פאָראַן לסטים ובמילא איז עס (כדיוק לשון התו"כ) „עצה שאינה הוגנת לו“²², און ווי דער תו"כ איז מסיים „שמא תאמר עצה טובה אני נותן לו והרי הדבר מסור מלך שנאמר ויראת מאלקיך אני ה'“ – אַז דער יועץ קען גאָר זאָגן אַז ער האָט געמיינט אַז ער גיט אַן „עצה טובה“].

ב) ועוד ועיקר: אויב עס לוינט טאַקע בעסער פאָר דעם בעל השדה צו האָבן אַ חמור ווי אַ שדה – איז וואָס אַרט עס אַז דער יועץ וועט דערנאָך צונעמען די שדה ביי דעם וואָס האָט עס געקויפט

23 ראה פסחים כד, סע"א ואילך. ופשט דכ"ה ע"ד הפשט – ראה לדוגמא פירש"י משפטים כג, יט (ותשא לד, כו) ועוד. ולהעיר מפרש"י משפטים כא, יב: כמה כתובים כו.

24 ולהעיר מס' שמע שלמה (הנ"ל הערה 3) „ודוחק לומר לעבור עליו בשני לאווין“ (ודלא כמ"ש בנימוקי שמואל כאן). וראה לקמן הערה 37.

25 ראה פירש"י תשא לד, כג (הרבה מצות כו). צו ו, ו, שמיני יא, מה. אמור כג, כב. שם, לא (ושם: או להזהיר על מלאכת לילה כו). בהר כה, לו. ועוד.

26 משפטים כב, כו. ולהעיר, ששם לא פירש"י דקאי על כל אדם.

21 ראה קרבן אהרן שם: שחמד את שדהו וא"ל מכור שדך כו.

22 ראה גם תורה תמימה עה"פ (אות פ).

לערנט דעריבער רש"י²⁹ אַז דאָ קומט צו אַ נייער סוג איסור³⁰ וואָס ווערט ניט נכלל און מ'קען עס ניט אָפּלערנען פון דעם דין פון „כי יפתח איש בור גוי“³¹ (וואָס מ'איז גורם דעם צווייטן אַ היזק), כדלקמן סוס"ו ואלך.

ח. עפ"י איז מובן בפשטות פאָרוואָס רש"י קען ניט ברענגען די ערשטע צוויי דוגמאות פון תורת כהנים אויף „עצה שאינה הוגנת לו" – „צא בהשכמה שיקפחוהו לסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב" – ווייל אַזעלכע עצות שאינן הגונות ווערן (ע"ד הפשט) נכלל אין דעם ענין פון „כי יפתח איש בור“³²: דורך זיין עצה (רעה) האָט ער גורם געווען דעם צווייטן אַ היזק.

כלים – הוא רק בנוגע להתשלומין (שהו חידוש התורה, שהרי אין הבור שלו), אבל לא בנוגע לעצם האיסור הנגמל (ומובן) מזה.

29 ראה ע"ז ביאור ר"פ פערלא שם (כטעם שהוציאו חז"ל קרא דולפני עור גוי מידי פשוטו), אלא שהוא כתב שמכשול בידים (כפשטות – כולל בור ברה"ר) נכלל בהלאו ד„לא תשים גוי“ (ראה הערה הקודמת). וראה לקמן הערה 32.

30 לכאורה אפ"ל דאף שידעינין מן העונש שיש איסור (כבפנים) – מ"מ, מכיון שבהפסוקים ד„כי יפתח גוי“ לא מפורש האיסור, מקום להוסיף אזהרה מפורשת. וכפרש"י לעיל פסוק יא (וכן בכ"מ), „למדנו עונש אזהרה מנין“.

אבל – איננו. כי בהמקומות שנאמר הן עונש והן אזהרה, נאמרו שניהם באותה לשון. משא"כ בנדו"ד, הרי העונש (על הגרמת נזק) והאזהרה נאמרו בלשונות אחרות לגמרי.

31 וראה לקמן הערה 37.

32 בר"פ פערלא שם (נה, ב) דמשיאו עצה רעה לעשות עבירה או עצה רעה שמפסידו ממון או מושיט כוס יין לנזיר – אינו ענין להלאו דלא תשים דמים בביתך, וצריך אזהרה מיוחדת בפ"ע. אבל ע"ד הפשט מכיון שתוכן האיסור הוא – גרם היזק לחבירו, מה לי ע"י מכשול בידים או ע"י עצה רעה (וכן – מה לי היזק בגוף או בנפש, כדלקמן בפנים).

פסוקים אין אן אופן אַז מען זאָל ניט דאַרפן אָנקומען צו זאָגן אַז דאָס איז בלויז כדי להרכות בלאוויין.

ועד"ז בנדו"ד: דער ענין פון „ולפני עור לא תתן מכשול“ כפשוטו – אַז מען טאָר ניט לייגן קיין מכשול דורך וועלכן אַן „עור“ זאָל געניצקט ווערן – ווייס מען שוין פון דעם וואָס עס שטייט פריער אין תורה וואו ער רעדט וועגן כמה פאָסירונגען אסורות, בלתי רצויות וכו': „וכי²⁶ יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה גוי בעל הבור ישלם גוי“ ד.ה. אַז מען טאָר ניט טאָן אַ זאָך – „לייגן אַ מכשול“ וואָס וועט גורם זיין דעם צווייטן אַ היזק²⁷.

און אע"פ אַז דאָרט רעדט ניט די תורה בפירוש וועגן איסור והיתר, נאָר וועגן תשלומין אויפן נזק – איז דאָך, אדרבה: אויב מען ווערט נענט (מ'דאַרף באַצאָלן) פאַר דעם היזק וואָס מ'האָט גורם געווען

[און נאָך מער: דער „מכשול“ דאָרט איז גאָרניט „שלו" – ווי רש"י איז דאָרט מפרש אַז עס רעדט זיך וועגן אַ בור ברשות הרבים – און אעפ"כ איז דער „בעל התקלה" מחוייב צו צאָלן פאַרן היזק פונקט ווי עס וואָלט געווען „שלו"]

– איז דאָך זיכער אַז דאָס איז אַ דבר האסור²⁸.

26 שם כא, לג"לד.

27 ראה ספורנו כאן דתוכן האיסור דלפני עור גוי (כפשוטו) הוא, „שלא יגרסו בנקיו“.

28 ראה השקו"ט ע"ד ההלכה בביאור הרי"פ פערלא שם (נד, ג ואלך. וש"נ) ומסיק שם שיש בזה הלאו ד„לא תשים דמים בביתך“ (תצא כב, ח. וראה ספרי שם) – אבל בלימוד ע"ד הפשט י"ל שאין צריכים ע"ז אזהרה לידע האיסור, כי מובן הוא במכש"כ מהעונש, כבפנים. וראה לקמן הערה 30.

ומה שפרש"י שם „שור ולא אדם חמור ולא

ח. מיט צוגעבן דעם סיום, ואתה עוקף עליו ונטולה הימנו" איז רש"י מדגיש אַז דער חסרון באַשטייט ניט אין גורם זיין אַז דער „סומא" זאָל פאַרבייטן אַ שדה אויף אַ חמור, ווייל אין דעם איז ניט מוכרח אַז עס זאָל זיין אַ הפסד (כנ"ל סעיף ד).

נאָר אין דעם וואָס „ואתה עוקף עליו ונטולה הימנו".

די תורה איז דאָ (ע"ד הפשט) מחדש אַ נייעם דין: דאָ רעדט זיך ניט וועגן אַן איסור צו פאַרשאַפן דעם „עור" אַ היזק, נאָר די תורה אסרט דאָ (אויך) צו געבן אים בלויז אַן „עצה שאינה הוגנת לו": בשעת מען גיט דעם צווייטן אַן עצה, דאַרף מען אין זינען האָבן נאָר אַז די עצה זאָל זיין „הוגנת לו" – און ניט טראַכטן דערביי וועגן דער אייגענער תועלת, וואָס ער קען דערפון מרויח זיין.³⁷

37) ובלשון רש"י לקמן (בהר כה, יז) „ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ".

וכבר הקשה בס' שמע שלמה (הנ"ל) כאן ל"ל קרא דולפני עור, והרי נכלל באונאת דברים. וכן הקשה במשכיל לדוד בהר שם (ותירוצו אינו ע"ד הפשט*). וי"ל דמה שלא אמרינו (באם אפשר) לעבור עליו בשני לאווין, הוא רק אם זהו אותו הלאו, משא"כ בנדו"ד שהאיסור דאונאת דברים אינה מוגבלת להענין דלא, ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת", וכתחלת פרש"י שם „שלא יקניט איש את חברו" (שיאנו שייך להאיסור דולפני עור גו' וראה מלאכת הקדש על פרש"י כאן). ולהעיר מהענין דאיסור כולל (שבועות כד, ב. ובכ"מ). [והטעם שהוכרח רש"י להביא גם הדוגמא

]אמת טאַקע אַז דער „גרם" איז דאָ ניט באופן ניכר (ווי די פעולה פון „כי יפתח איש בור") – אָבער אין דעם איז כלל קיין נפק"מ ניט לגבי דער תוצאה – גורם זיין דעם צווייטן אַ היזק].

מצד דעם זעלבן טעם קען רש"י ניט לערנען אַז „ולפני עור גו'" מיינט אַז מען טאָר ניט מכשיל זיין אַ צווייטן צו טאָן אַן עבירה – וואָרום וויבאַלד מען טאָר ניט גורם זיין דעם צווייטן אַ היזק גשמי (אין גופו ונכסיו), עאכ"כ³³ אַז מען טאָר אים ניט גורם זיין אַ היזק ננפשו³⁴ (דורך עובר זיין אַן עבירה).

און ווי מען געפינט בארוכה אין פרשת בראשית, אַז דערפאַר וואָס דער נחש האָט מכשיל געווען חוה³⁵ מיטן חטא עץ הדעת, איז ער באַשטראַפּט געוואָרן מיט אַן עונש חמור מאד – „ארור אתה מכל הבהמה גו"³⁶. וואָס דערפון פאַרשטייט מען דעם גודל האיסור צו מכשיל זיין אַ צווייטן מיט אַן עבירה (און ווי רש"י איז דאָרט מפרש: מכאן שאין מהפכים בזכותו של מסית כו').

דערפאַר ברענגט רש"י דוקא די לעצ-טע דוגמא פון תורת כהנים – „אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור", און איז דערביי מסיים „ואתה עוקף עליו ונטולה הימנו" – ווייל דוקא אין דער דוגמא קומט צו אַ חידוש דין, כדלקמן.

33) ראה פרש"י תצא כג, ט.

34) ולהעיר (לאידך גיסא) ממפרשים (ראה משכיל לדוד כאן. מנ"ח (ובהגות הר"פ פערלא) שם. תו"ת כאן) – דמה שע"ד ההלכה האיסור דולפני עור גו' הוא במכשיל חברו בעבירה – אין זה שולל מכשול כפשוטו.

35) ראה בראשית (ג, יג), „הנחש השיאנו" ובפרש"י „השטני".

36) שם, יד.

* בנמוקי שמואל פרשתנו כאן תי' „לעבור עליו בשני לאווין". אבל ראה לעיל סעיף ו והערה 25. – במלאכת הקדוש תי' רק בנוגע הלאו דאל תונו גבי גר (משפטים כב, ב ובפרש"י. פרשתנו יט, לג ובפרש"י), אבל לא בנוגע „לא תונו" דר' בהר שם (וכמפורש בפרש"י כנ"ל דכולל ש,לא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו").

„עוקף עליו“, נאָרט אים אָפּ און גיט אים אַן עצה „לפי“⁴¹ דרכו והנאתו“.

ט. עפ”ו וועט מען אויך פאַרשטיין די אריכות הלשון פון רש”י בפירושו אויף „ויראת מאלקיד“ – „לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה ויכול להשמט ולומר לטובה נתכוונתי לפיכך נאמר בו ויראת מאלקיד המכיר מחשבותיך“ – משא”כ אין תורת כהנים וואו ער זאָגט בקיצור: „שמא תאמר עצה טובה אני נתן לו והרי הדבר מסור ללב שנאמר ויראת מאלקיד אני ה“:

אין תו”כ איז דער דיוק „שמא תאמר עצה טובה אני נתן לו“. ד.ה. לפועל איז עס געווען אַן עצה רעה, נאָר אַ בשר ודם קען אים דערפאַר ניט באַשולדיקן היות אַז דער יועץ קען זיך פאַרענטפערן אַז ער האָט געמיינט אַז דאָס איז אַ גוטע עצה (און דערפאַר איז עס אַ „דבר מסור ללב“).

לויט רש”י אָבער איז ניט דער חילוק צי די עצה איז פּונעל געווען אַן „עצה טובה“ אָדער אַן „עצה רעה“, נאָר די גאנצע זאָך איז בלויז אַן ענין בשייכות צו „דעתו“ און „כוונת“ האדם – צי ער האָט בשעת’ן געבן די עצה געטראַכט וועגן דעם צווייטן אָדער ניט⁴².

[און דאָס קען מען ניט וויסן אפילו נאָכדעם ווי דער יועץ האָט אָפּגעקויפט די שדה – ווייל עס קען זיין אַז ניט דאָס איז געווען זיין כוונה בתחילה ביים

און דאָס ווערט אַרויסגעבראַכט אין דער דוגמא הנ”ל³⁸ „אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונטולה הימנו“: אפילו אַז דער מקבל העצה וועט דערפון ניט האָבן קיין שאַדן כלל, זי איז אָבער „אינה הוגנת לו“ – ניט קיין צורך פאַר עס³⁹ האָט דאָס תורה גע’אסר’ט. ווייל געבנדיק אַן עצה אַ צווייטן דאַרף מען דורכאויס טראַכטן וועגן יענעם מצב און קובע זיין וואָס ס’איז אַ צורך פאַר יענעם („הוגנת לו“), און ניט אויסנוצן דאָס פאַר אייגענע פאַרדינסטן – „ואתה עוקף עליו ונטולה הימנו“

– כאַטש ער קען זיך טראַכטן: זה (דער סומא בדבר) איז לא חסר כלל – איז וואָס האַרט עס אַז ער (דער יועץ) וועט זיין נהנה!?

און דאָס זאָגט רש”י „ולפני עור לא תתן מכשול“ – „לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו“: „מכשול“ דאָ איז כולל אפילו ווען (פאַר דעם „סומא בדבר“ איז ניט אַרויסגעקומען קיין הפסד כלל, נאָר) דער „מכשול“ (דורכפאַל) איז בלויז אין אופן נתינת העצה – „עצה שאינה הוגנת לו“⁴⁰: דער „סומא“ מיינט אַז דער „יועץ“ גיט אַן עצה ה”הוגנת לו“, און דער יועץ איז

ד, לא ישיאנו עצה שאינה הוגנת כו” הוא כהמשך פרש”י „לכך נאמר ויראת מאלקיד כו”]. (38) ראה גם משכיל לדודו בהר שם.

(39) כפרש”י בשלח טו, ז.

(40) ועד”ז בפרש”י בהר שם שדייק רש”י „עצה שאינה הוגנת לו“ (ולא עצה רעה) – כי איירי (כפרש”י שם) באונאת דברים. משא”כ בפרש”י עה”פ (תבא כו, יח) משגה עור בדרך שכתב „ומשיאו עצה רעה“ – כי שם הוא א’ מן הי”א (הכי) ארורים שבתורה, ופשוט שהוה הכי חמור – משיאו עצה רעה.

(41) ל’ רש”י בהר שם.

(42) ולשון רש”י „אם דעתו של זה . . . לרעה“ – אין הכוונה בזה עצה רעה פּונעל, כ”א שכוונתו אינה לטובה השני ובמילא ה”ו עצה רעה מחמת אופן נתינת העצה. ודוחק.

פון זיך און טראַכטן דורכאויס וועגן דעם צווייטנס מצב, און אַזוי אַרום וועלן זיך אין דעם ניט אַריינמישן קיין גגיעות ופניות וכו'.

וואָס דעמאָלט איז דער קיום פון אהבת ישראל אין אַן אופן פון „ואהבת לרעך כמוך“⁴³. בשעת מען פילט אַז דער „רעך“ איז „כמוך“ בפשוט, כמוך ממש – רעך איז ניט קיין „זולת“ נאָר איז איין זאך מיט דיר, אהדות ישראל⁴⁴ – דעמאָלט טראַכט ער וועגן „רעך“ אין אַן אופן וואָס פאַרנעמט אים אינגאַנצן, „כמוך“ ממש.

(משיחת ש"פ קדושים תשמ"א)

43) פרשתנו לקמן פסוק יח.

44) ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד. סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. קונטרס אהבת ישראל. וש"נ.

געבן די עצה, נאָר דערנאָך האָט זיך געמאַכט אַ געלעגנהייט אַז ער זאָל קענען אַפּקויפּן די שדה (פון דעם לוקח מן ה"עור").

אויף דעם זאָגט דער פסוק „ויראת מאלקיך – המכיר מחשבותיך“ און ווייס וואָס דער אדם טראַכט ביים געבן די עצה.

י"ד. און דאָ האָט מען אַ הוראה נפלאה אין דעם ענין פון אהבת ישראל – אויף וויפל אַ איד איז מחוייב זיך אַריינלייגן אין דער טובה פון אַ צווייטן אידן:

עס איז ניט גענוג וואָס דו פירסט זיך אין אַן אופן אַז דער זולת האָט בפועל אַ תועלת פון דיין הנהגה, נאָר אין דעם איז אויך נוגע דיין „דרך“ כוונה ומטרה: בשעת דו טוסט דעם צווייטן אַ טובה דאַרפסטו אינגאַנצן זיין „אויסגעטאָן“

